

4. Obszary współpracy euroregionalnej na granicach Polski

4.1. Euroregiony na pograniczu zachodnim

4.1.1. Euroregion Pomerania

Utworzenie euroregionu

Podpisanie Umowy o utworzeniu Euroregionu Pomerania pomiędzy Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, niemieckim Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V. oraz miastem Szczecin nastąpiło 15 grudnia 1995 roku na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

Wcześniej rozstrzygnięto problem udziału miasta Szczecin w strukturze euroregionalnej. Szczecin, nie wchodząc w skład Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”, zawarł z tym Związkiem porozumienie o wspólnym działaniu na rzecz utworzenia euroregionu. Zgodnie z porozumieniem miasto Szczecin ma połowę polskich głosów w radzie euroregionu i 1/6 wszystkich głosów w strukturach euroregionalnych.

Idea powołania euroregionu pojawiła się na początku 1992 roku jako odpowiedź na wysuniętą w 1991 roku przez stronę niemiecką koncepcję tzw. **Regionu Odry**, określaną później jako **Plan Stolpego**. Alternatywna propozycja strony polskiej sformułowana została wiosną 1992 roku przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie i uściślona w uchwale Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Szczecińskiego z września tego samego roku. W latach 1992-1995 prowadzone były rozmowy dwustronne z udziałem gmin polskich i niemieckich oraz czterostronne z udziałem przedstawicieli gmin szwedzkich i duńskich w charakterze obserwatorów. Strona szwedzka i duńska nie przedstawiała jednak bliżej sprecyzowanych interesów i celów poza związanymi z rybołówstwem i turystyką oraz składała jedynie ogólne deklaracje chęci przystąpienia do euroregionu po kilkuletniej obserwacji praktyki funkcjonowania tego obszaru współpracy transgranicznej. Trwające rozmowy przedłużały się z powodu braku uzgodnień proceduralnych, statutowych i merytorycznych. Różnice zdań dotyczyły zwłaszcza **struktury** przyszłego euroregionu.

Strona niemiecka proponowała układ bilateralny z udziałem:

- ☐ gmin województwa szczecińskiego reprezentowanych przez sejmik samorządowy,
- ☐ miast i powiatów części Brandenburgii i Meklemburgii, zrzeszonych w Związku Miast i Powiatów.

Strona polska proponowała układ czterostronny, czyli wejście do euroregionu:

- ☐ **ze strony polskiej** – polskich samorządów i społeczności lokalnych Pomorza Zachodniego utożsamianego z ówczesnym województwem szczecińskim, obejmującym 54 gminy,
- ☐ **ze strony niemieckiej** – północno-wschodniej części Meklemburgii-Pomorza Przedniego i północno-wschodniej części Brandenburgii,
- ☐ **ze strony duńskiej** – wyspy Bornholm i wschodniej Zelandii,
- ☐ **ze strony szwedzkiej** – południowej Skanii.

Ideę czterostronnego euroregionu strona polska przedstawiła na Konferencji Krajów Nadbałtyckich, zorganizowanej na wyspie Bornholm na przełomie listopada i grudnia 1992 roku. Proponowany przez stronę polską kształt euroregionu miał charakter kompleksowy, zgodny z logiką układów gospodarczych, przestrzennych, komunikacyjnych oraz ekologicznych. Łączna powierzchnia euroregionu wyniosłaby około 22 tys. km² z ponad 2 milionami mieszkańców.

Toczącym się rozmowom towarzyszył proces powstawania pierwszych struktur euroregionalnych. We wrześniu 1992 roku powstało w Niemczech stowarzyszenie **Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V.** z siedzibą w Pasewalk, grupujące 10 powiatów i 3 miasta Meklemburgii-Pomorza Przedniego i Brandenburgii. Miało ono w swej strukturze 10 grup roboczych do spraw współpracy transgranicznej w poszczególnych dziedzinach. W ten sposób powstała po stronie niemieckiej infrastruktura instytucjonalna o charakterze komunalnym zdolna do zawarcia ze stroną polską stosownego porozumienia transgranicznego.

Na przełomie roku 1992 i 1993 podobna inicjatywa miała miejsce po stronie polskiej. Sejmik województwa szczecińskiego opracował koncepcję współpracy w ramach przyszłego Euroregionu Pomerania oraz przygotował projekt statutu związku celowego gmin, który miałby stanowić polski podmiot tej współpracy. Projekt statutu **Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania”** został zaopiniowany pozytywnie wiosną 1993 roku przez Urząd Rady Ministrów. Członkami-założycielami była część gmin województwa szczecińskiego.

Mimo deklaracji strony polskiej i niemieckiej o konieczności powołania czterostronnego Euroregionu Pomerania, w dniu 11 lutego 1994 roku w Szczecinie podpisane zostało 2-stronne **Porozumienie o ponadgranicznej współpracy** między:

- ☐ Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania” (w styczniu 2001 roku zdecydowano o likwidacji Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego, a jego wszystkie prawa i obowiązki z dniem 29 marca 2001 roku przejęło utworzone Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania),
- ☐ stowarzyszeniem Kommunalgemeinschaft „Pomerania” e.V.

Prawie 2 lata później oba związki oraz miasto Szczecin podpisały umowę o utworzeniu euroregionu.

W preambule umowy zawarto zapis, że „Strony Umowy dążą do włączenia do współpracy w euroregionie gmin krajów sąsiednich, w szczególności Królestwa Szwecji i Królestwa Danii (...). Strony wyrażają zgodę na przystąpienie do euroregionu gmin duńskich i szwedzkich lub związków tych gmin”. Z klauzuli tej skorzystał szwedzki związek **Kommunförbundet Skåne**, który przystąpił do euroregionu z dniem **26 lutego 1998 roku**. Związek zrzesza 33 gminy.

Przystąpienie strony szwedzkiej spowodowało zmiany w liczebności członków wchodzących w skład poszczególnych organów euroregionu. Zmieniono także jego logo.

Struktura organów

Zgodnie z umową o utworzeniu euroregionu jego organami są:

- ☐ rada euroregionu,
- ☐ prezydium euroregionu,
- ☐ sekretariat euroregionu,
- ☐ grupy robocze.

Rada jest wspólnym organem doradczym i koordynującym podstawowe działania prowadzone w ramach euroregionalnej współpracy transgranicznej. Określa kierunki działania, zatwierdza projekty współpracy, uchwała plany finansowe dotyczące wspólnych przedsięwzięć, przyjmuje sprawozdania z realizacji planów finansowych. Rada euroregionu liczy 36 członków, po 12 reprezentujących każdą ze stron. Strony informują się wzajemnie o zasadach delegowania przedstawicieli.

Prezydium euroregionu liczy 6 osób, po dwie reprezentujące każdą ze stron umowy. Prezydium powołuje sekretarza oraz prezydentów euroregionu, którzy reprezentują każdą ze stron. W zakresie zwykłego zarządu prezydenci działają samodzielnie, a w sprawach przekraczających zwykły zarząd działają wspólnie i w porozumieniu.

Sekretariat euroregionu zapewnia obsługę bieżących spraw, przygotowuje i organizuje posiedzenia rady i prezydium euroregionu oraz grup roboczych.

Grupy robocze powoływane są przez prezydium i funkcjonują w 5 obszarach tematycznych:

- ☐ współpracy gospodarczej, transportu i infrastruktury,
- ☐ turystyki, obszarów wiejskich i środowiska naturalnego,
- ☐ kształcenia, spraw socjalnych, młodzieży, kultury i sportu,
- ☐ współpracy administracji i instytucji komunalnych,
- ☐ porządku publicznego.

Członkowie

Członkowie dzielą się na:

- ☐ zwyczajnych,
- ☐ wspierających,
- ☐ honorowych.

Członkiem zwyczajnym może być gmina lub powiat.

Członkiem wspierającym lub honorowym może być osoba prawna, inny podmiot lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, a także pełnoletnia osoba fizyczna mająca zdolność do czynności prawnych. Od 2000 roku członkiem wspierającym jest Związek Gmin Pomorza Środkowego w Koszalinie.

W czerwcu 2007 r. liczba członków zwyczajnych wynosiła 107 (97 gmin i 10 powiatów).

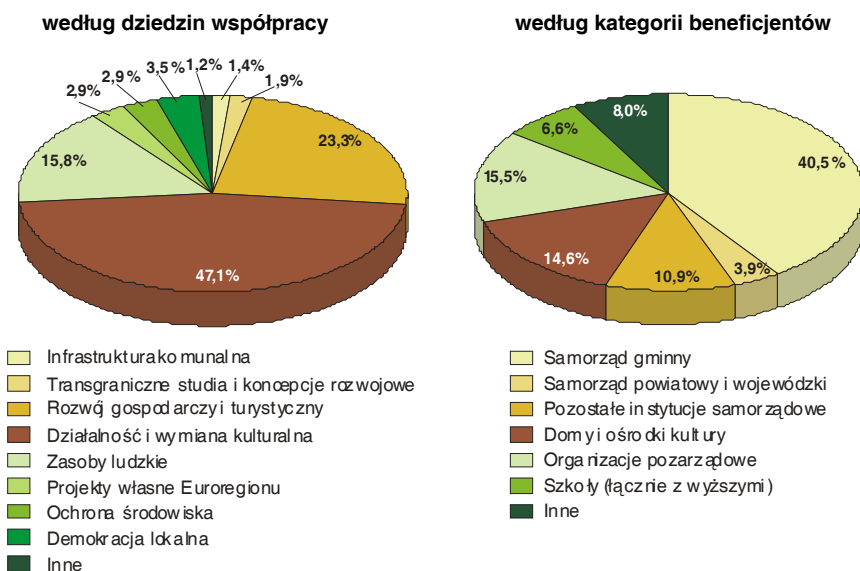
Członkowie wspierający i honorowi mają prawo wytypowania po jednym przedstawicieli na zebranie delegatów.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Pomerania zrealizowano 469 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 5762,2 tys. euro i była to najwyższa kwota pozyskanych środków z tego funduszu spośród euroregionów funkcjonujących na granicach naszego kraju. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła nieco ponad 12 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy¹ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.1.

Wykres 4.1. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Pomerania**

Źródło: materiały sekretariatu polskiego euroregionu.

¹ Unia Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38).

Blisko połowę zrealizowanych projektów stanowiły imprezy kulturalne i sportowe takie jak: festiwale, koncerty, wystawy, zawody, obchody rocznic itp. Drugą pod względem liczebności grupą projektów były przedsięwzięcia mające na celu rozwój gospodarczy i turystyczny. Typowe projekty to: targi turystyczne i gospodarcze, promocja gospodarcza regionów i gmin, wydawanie katalogów firm i folderów o obiektach i atrakcjach turystycznych. Kolejną grupę projektów stanowiły przedsięwzięcia mające na celu rozwój zasobów ludzkich. Przykładami tego typu działań są: konferencje, szkolenia zawodowe, językowe, współpraca szkół.

Najczęściej beneficjentami projektów były urzędy gmin (40,5%). Drugą grupą były organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp., a trzecią placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, itp.

Liczba beneficjentów – samorządów gminnych, powiatowych i jednostek im podległych oraz innych instytucji o charakterze „non profit”, korzystających z dofinansowania była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Spośród 107 członków zwyczajnych polskiej części euroregionu około 1/3 nie skorzystała z dofinansowania, a kolejna 1/3 zrealizowała od 1 do 3 projektów. Średnia liczba zrealizowanych projektów przypadających na jednego członka euroregionu wyniosła 4,38 (według stanu organizacyjnego w czerwcu 2007 r). Zdecydowanym liderem pod tym względem był Szczecin – ok.160 zrealizowanych projektów.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 236 mikroprojektów (stan na 20 sierpnia 2007 r., procedura realizacji projektów nie jest zakończona). Łączna kwota dofinansowania wynosi 8495,2 tys. złotych. Aktywność beneficjentów, również w przypadku tego programu, jest bardzo zróżnicowana, około połowy członków (oraz instytucji z ich obszarów) nie skorzystało dotychczas z dofinansowania, 1/3 zrealizowała od 1 do 3 projektów, a czterech członków zrealizowało ich od kilkunastu do kilkudziesięciu. Liderem jest ponownie Szczecin, na terenie którego zrealizowano 58 projektów.

Spośród 107 gmin i powiatów będących aktualnie członkami polskiej części Euroregionu Pomerania 25 gmin nie zrealizowało dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych. Terytorialne rozmieszczenie beneficjentów programów FMP PHARE CBC i INTERREG III A przedstawiono na kartogramie 1.

W części niemieckiej Euroregionu Pomerania w ramach programu INTERREG III A zrealizowano 725 projektów dofinansowanych łącznie kwotą 1228 tys. euro.

W ramach programów EWT (Europejska Wspólnota Terytorialna) dla polskiej części Euroregionu Pomerania zaplanowano na lata 2007-2013 na dofinansowanie mikroprojektów kwotę 7,5 mln euro. Dla strony niemieckiej, wstępnie przewidziano na ten cel ok. 4,5 mln euro.

TABL. 4.1. **PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE POMERANIA**

LATA	Liczba ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓŁEM	1995	510	599	399	487
1996	86	19	23	23	21
1997	126	33	25	34	34
1998	95	27	17	29	22
1999	144	29	27	41	47
2000	173	41	49	34	49
2001	164	42	50	28	44
2002	205	52	63	36	54
2003	209	59	70	36	44
2004	279	82	93	39	65
2005	265	63	100	49	53
2006	249	63	82	50	54

Ź r ó d ł o: materiały sekretariatu polskiego euroregionu.

Barьеры współpracy

Według przedstawicieli polskiego sekretariatu euroregionu głównymi barierami w rozwijaniu współpracy transgranicznej oraz w realizacji małych projektów w euroregionalnych są:

- ☐ nierówna liczba gmin zainteresowanych współpracą po stronie polskiej i niemieckiej (zdecydowanie więcej po stronie polskiej), co utrudnia znalezienie partnera zagranicznego,
- ☐ bariera językowa; po stronie polskiej dużo więcej osób posługuje się językiem niemieckim niż po stronie niemieckiej językiem polskim,
- ☐ asymetria potencjałów gospodarczych i finansowych uczestników współpracy,
- ☐ dysproporcje w dostępie do funduszy i programów regionalnych Unii Europejskiej,
- ☐ niedostateczna ilość środków na wspieranie współpracy.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne² (stan w 2006 r.)

- ☐ polska części euroregionu była znacznie większa od części niemieckiej zarówno pod względem powierzchni jak i liczby ludności,
- ☐ w części niemieckiej na 100 mężczyzn przypadała mniejsza liczba kobiet,
- ☐ wystąpiły wyraźne różnice w strukturze wiekowej ludności; w polskiej części większy był udział dzieci i młodzieży, a w części niemieckiej udział osób starszych,
- ☐ przyrost naturalny po stronie polskiej wyniósł 0,4‰, natomiast po stronie niemieckiej liczba zgonów przekraczała liczbę urodzeń (-3,4‰),
- ☐ zarówno w polskiej jak i w niemieckiej części euroregionu odpływ ludności przekraczał napływ, w części niemieckiej odpływ był znacznie większy,

² Dotyczą tylko strony polskiej i niemieckiej z uwagi na brak danych dla strony szwedzkiej.

- ❑ w sektorowej strukturze zatrudnienia wystąpiło duże zróżnicowanie pomiędzy niemieckimi powiatami; udział zatrudnionych w sektorze usługowym był wysoki (od 66,3% do 86,2%),
- ❑ liczba turystycznych miejsc noclegowych w niemieckiej części euroregionu była relatywnie większa; większa była również w tej części intensywność ruchu turystycznego; po stronie polskiej większy był odsetek turystów zagranicznych korzystających z noclegów,
- ❑ obszar niemiecki tworzący Euroregion Pomerania był niejednorodny pod względem liczby miejsc noclegowych i intensywności ruchu turystycznego; znajdują się na nim powiaty gdzie turystyka była wiodącą dziedziną gospodarki np. wyspa Rugia na Bałtyku oraz takie, gdzie odgrywała ona rolę mniej istotną np. powiat Demmin,
- ❑ mieszkańcy niemieckiej części euroregionu dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi, wyraźnie większa była zarówno przeciętna liczba mieszkań przypadających na 1000 osób, jak i powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca,
- ❑ w 2006 r. w niemieckiej części euroregionu oddano do użytkowania relatywnie więcej mieszkań niż w części polskiej.

TABL. 4.2. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ^{2 a} <i>Area in km^{2 a}</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	20616	1610239	78,1	105,9
Niemiecka ..... <i>German</i>	15424	1028296	66,7	101,6
Powiaty: Poviats:				
Barnim	1494	177396	118,7	100,7
Uckermark	3058	137209	44,9	100,9
Demmin	1922	85241	44,4	100,4
Mecklenburg-Strelitz	2090	82365	39,4	100,3
Nordvorpommern	2172	110906	51,1	100,8
Ostvorpommern	1911	109219	57,2	101,1
Rügen	976	70459	72,2	102,2
Uecker-Randow	1625	76262	46,9	99,4

TABL. 4.2. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R. (dok.)**

Stan w dniu 31 XII

*AREA AND POPULATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006 (cont.)**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km² ^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	51	53434	1058,1	107,8
Neubrandenburg	86	67517	788,3	104,6
Stralsund	39	58288	1495,4	105,7

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

*a German part – the data from The Main Register of Land.*TABL. 4.3. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*POPULATION BY AGE IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska	1610239	15,6	72,1	12,2
<i>Polish</i>				
Niemiecka	1028296	10,2	68,9	20,9
<i>German</i>				
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	177396	10,6	70,1	19,3
Uckermark	137209	10,1	68,2	21,7
Demmin	85241	10,7	67,4	21,8
Mecklenburg-Strelitz	82365	10,4	69,1	20,5
Nordvorpommern	110906	10,5	68,6	20,9
Ostvorpommern	109219	10,5	68,2	21,3
Rügen	70459	9,8	68,8	21,4
Uecker-Randow	76262	10,0	67,8	22,2
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	53434	9,9	71,7	18,4
Neubrandenburg	67517	9,8	70,7	19,5
Stralsund	58288	9,3	66,8	24,0

TABL. 4.4. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony	Deaths	Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants ^a</i>			
	na 1000 ludności		per 1000 population			
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	9,6	9,3	6,8	0,4	5,7	-0,7
Niemiecka ..... <i>German</i>	7,2	10,6	3,9	-3,4	6,0	-5,4
Powiaty: <i>Poviats:</i>						
Barnim	7,4	9,8	4,6	-2,4	4,2	6,4
Uckermak	6,5	10,9	3,4	-4,4	5,2	-11,0
Demmin	7,2	11,1	6,5	-3,9	4,8	-13,8
Mecklenburg-Strelitz	6,4	9,8	9,3	-3,4	4,9	-10,4
Nordvorpommern	7,0	10,6	1,3	-3,6	6,1	-7,9
Ostvorpommern	6,6	11,1	–	-4,5	6,6	-5,0
Rügen	7,4	10,5	5,7	-3,0	19,6	-8,8
Uecker-Randow	7,3	11,4	5,3	-4,1	3,8	-7,9
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>						
Greifswald	8,9	9,7	–	-0,8	4,1	3,7
Neubrandenburg	8,2	9,0	5,4	-0,8	4,0	-9,2
Stralsund	7,4	12,6	2,3	-5,1	4,9	-2,1

a Na 1000 urodzeń żywych.

a *Per 1000 live births.*

TABL. 4.5. **PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA
W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF POMERANIA

EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>

	w tys. <i>in thous.</i>			
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	61,3	1,8	12,6	46,8
Uckermak	49,0	3,7	12,0	33,4
Demmin	28,3	2,8	6,7	18,7
Mecklenburg-Strelitz	27,6	2,1	4,7	20,8
Nordvorpommern	37,0	2,6	6,4	27,9
Ostvorpommern	38,9	1,9	6,2	30,8
Rügen	30,3	1,3	3,7	25,3
Uecker-Randow	27,9	1,5	4,1	22,3
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	27,7	0,5	3,7	23,5
Neubrandenburg	46,0	0,2	6,9	38,9
Stralsund	32,0	0,2	4,2	27,6
	w % ogółu pracujących <i>in % of total employed</i>			
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	100,0	3,0	20,6	76,4
Uckermak	100,0	7,5	24,4	68,1
Demmin	100,0	10,1	23,7	66,3
Mecklenburg-Strelitz	100,0	7,6	16,9	75,5
Nordvorpommern	100,0	7,0	17,4	75,6
Ostvorpommern	100,0	4,8	16,0	79,2
Rügen	100,0	4,2	12,4	83,5
Uecker-Randow	100,0	5,3	14,7	80,0
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	100,0	1,7	13,3	84,9
Neubrandenburg	100,0	0,5	15,0	84,6
Stralsund	100,0	0,5	13,3	86,2

TABL. 4.6. **RUCH TURYSTYCZNY W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.**
TOURIST TRAFFIC IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accommodated per 100 population^d</i>	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	6,5	551,5	93,8	27,9
Niemiecka ^e ..... <i>German^e</i>	11,1	1349,7	301,3	3,4
Powiaty: <i>Poviats:</i>				
Barnim	3,6	389,0	99,4	6,9
Uckermak	4,4	497,1	160,6	2,9
Demmin	2,7	238,1	87,3	1,9
Mecklenburg-Strelitz	7,4	792,7	209,3	1,8
Nordvorpommern	14,0	1838,9	365,1	1,3
Ostvorpommern	26,8	3601,4	700,9	1,0
Rügen	58,6	6950,8	1355,5	3,7
Uecker-Randow	3,2	233,4	76,2	3,0
Miasta na prawach powiatu: <i>City with the status of powiat:</i>				
Greifswald	2,6	369,7	150,8	7,2
Neubrandenburg	1,5	179,6	86,1	8,6
Stralsund	3,4	486,8	226,6	15,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

**TABL. 4.7. ZASOBY MIESZKANIOWE W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI
EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*DWELLING STOCKS IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA
EUROREGION IN 2006*

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkani per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska	553130	2,9	0,8	65,8	22,6	344
<i>Polish</i>						
Niemiecka: <i>German</i>						
Powiaty: Poviats:						
Barnim	85553	2,1	0,5	79,4	38,3	482
Uckermark	68458	2,0	0,5	75,3	37,6	499
Demmin	44047	1,9	0,5	75,6	39,1	517
Mecklenburg-Strelitz	40067	2,1	0,5	77,4	37,6	486
Nordvorpommern	55418	2,0	0,5	77,6	38,8	500
Ostvorpommern	58604	1,9	0,5	75,9	40,7	537
Rügen	42699	1,7	0,4	70,5	42,8	606
Uecker-Randow	39398	1,9	0,5	75,2	38,9	517
Miasta na prawach powiatu: City with the status of powiat:						
Greifswald	29851	1,8	0,5	62,8	35,1	559
Neubrandenburg	38061	1,8	0,5	64,6	36,4	564
Stralsund	33173	1,8	0,5	63,8	36,3	569

TABL. 4.8. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	5040	3,1	546
Niemiecka ..... German	4022	3,9	654
Powiaty: Poviats:			
Barnim	1137	6,4	1514
Uckermak	360	2,6	509
Demmin	65	0,8	157
Mecklenburg-Strelitz	134	1,6	328
Nordvorpommern	378	3,4	554
Ostvorpommern	833	7,6	1152
Rügen	575	8,2	415
Uecker-Randow	63	0,8	214
Miasta na prawach powiatu: City with the status of powiat:			
Greifswald	192	3,6	873
Neubrandenburg	104	1,5	380
Stralsund	181	3,1	628

TABL. 4.9. KINA STAŁE I MUZEA W POLSKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU POMERANIA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN POLISH AND GERMAN PART OF POMERANIA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina Cinemas	Liczba ludności na 1 kino Population per cinema	Muzea Museums
STRONA: PART:			
Polska ..... Polish	23	70010	21
Niemiecka: German			
w tym powiaty: of which poviats:			
Barnim	2	88698	14
Uckermak	4	34302	24

 Ważniejsze adresy**Sekretariat Euroregionu Pomerania**

tel. (091) 48 608 15

fax (091) 48 608 11

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu POMERANIA

tel. (091) 48 607 38

fax (091) 48 608 25

www.pomerania.org.plbiuro@pomerania.org.pl*Wymienione wyżej instytucje znajdują się pod wspólnym adresem:*

Al. Wojska Polskiego 164

71-335 Szczecin

Biuro niemieckie Euroregionu Pomerania:

Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V.

Ernst-Thälmann-Str. 4, 17321 Löcknitz

tel. +49 397545290, fax. +49 3975452911

www.pomerania.netinfo@pomerania.net**Biuro szwedzkie Euroregionu Pomerania:**

KOMMUNFÖRBUNDET SKANE

Baravägen 1, SE-221 00 Lund, Box 53

tel. + 46 46 71 99 00, fax 71 99 30

www.skane.komforb.sealund@skane.komforb.se

Euroregion Pomerania

Strona polska

Gminy:

1. Banie	26. Dygowo	51. Międzyzdroje	76. Sławno – m
2. Barlinek	27. Dziwnów	52. Moryń	77. Sławoborze
3. Barwice	28. Golczewo	53. Myślibórz	78. Stare Czarnowo
4. Będzino	29. Goleniów	54. Nowe Warpno	79. Stargard Szczeciński – m
5. Białogard – m	30. Gościno	55. Nowogard	80. Stargard Szczeciński – w
6. Białogard – w	31. Gryfice	56. Nowogródek Pom.	81. Suchań
7. Bielice	32. Gryfino	57. Osina	82. Szczecin
8. Bierzwnik	33. Ińsko	58. Ostrowice	83. Szczecinek – m
9. Biesiekierz	34. Kalisz Pomorski	59. Pełczyce	84. Szczecinek – w
10. Bobolice	35. Kamień Pomorski	60. Płoty	85. Świdwin – w
11. Boleszkowice	36. Karlino	61. Polanów	86. Świnoujście
12. Borne Sulinowo	37. Karnice	62. Police	87. Trzcińsko Zdrój
13. Brzeżno	38. Kobyłanka	63. Połczyn Zdrój	88. Trzebiatów
14. Cedynia	39. Kołbaskowo	64. Postomino	89. Tychowo
15. Chociwel	40. Kołobrzeg – m	65. Przelewice	90. Ustronie Morskie
16. Chojna	41. Kołobrzeg – w	66. Przybiernów	91. Wałcz – m
17. Choszczno	42. Koszalin	67. Pyrzyce	92. Wałcz – w
18. Czaplonek	43. Krzęcin	68. Radowo Małe	93. Węgorzyno
19. Cząłopa	44. Lipiany	69. Rąbino	94. Widuchowa
20. Darłowo – w	45. Łobez	70. Recz	95. Wierzchowo
21. Dębno	46. Manowo	71. Resko	96. Wolin
22. Dobra	47. Marianowo	72. Rewal	97. Złocieniec
23. Dobra (Szczecińska)	48. Maszewo	73. Rymań	
24. Dobrzany	49. Mielno	74. Sianów	
25. Drawsko Pomorskie	50. Mieszkowice	75. Siemysł	

Powiaty:

98. Białogardzki	101. Gryfiński	104. Koszaliński	107. Stargardzki
99. Drawski	102. Kamieński	105. Łobeski	
100. Gryficki	103. Kołobrzesci	106. Myśliborski	

Strona niemiecka

Powiaty:

1. Barnim	5. Ostvorpommern
2. Demmin	6. Rügen
3. Mecklenbur-Strelitz	7. Uckermark
4. Nordvorpommern	8. Uecker-Randow

Miasta:

9. Hansestadt Stralsund
10. Hansestadt Greifswald
11. Stadt Neubrandenburg

Strona szwedzka

Gminy:

1. Bjuv	10. Höör	19. Perstorp	28. Vellinge
2. Bromölla	11. Klippan	20. Simrishamn	29. Ystad
3. Burlöv	12. Kristianstad	21. Sjöbo	30. Åstorp
4. Båstad	13. Kävlinge	22. Skurup	31. Ängelholm
5. Eslöv	14. Landskrona	23. Staffanstorp	32. Örkelljunga
6. Helsingborg	15. Lomma	24. Svalöv	33. Östra Göinge
7. Hässleholm	16. Lund	25. Svedala	
8. Höganäs	17. Malmö	26. Tomelilla	
9. Hörby	18. Osby	27. Trelleborg	

4.1.2. Euroregion Pro Europa Viadrina

Utworzenie euroregionu

Umowa o utworzeniu Euroregionu Pro Europa Viadrina została podpisana **21 grudnia 1993 roku** w Rogach. Umowę ze strony polskiej podpisało Stowarzyszenie Gmin Lubuskich i Związek gmin Gorzowskich, a ze strony niemieckiej Stowarzyszenie „Środkowa Odra” w obecności premiera rządu krajowego Brandenburgii M. Stolpe.

Zanim doszło do podpisania umowy już we wrześniu 1992 roku otwarto w Słubicach biuro międzynarodowej Wspólnoty Roboczej „Pro Europa Viadrina”, której celem było powołanie **Euroregionu „Środkowa Odra”**. W przyszłości zamierzano przekształcić Biuro w sekretariat euroregionu. Do czasu powołania Biura partnerami współpracy transgranicznej w tym regionie były – w oparciu o **porozumienie** zawarte w kwietniu 1992 roku:

- ☐ grupa inicjatywna powołanej 29 stycznia 1992 roku Komunalnej Wspólnoty Roboczej „Środkowa Odra” (Arbeitsgemeinschaft Mittlere Oder), skupiająca 5 powiatów niemieckich (Bad Freienwalde, Seelow, Strausberg, Beeskov i Fürstenwalde) i miasto Frankfurt nad Odrą, działająca pod przewodnictwem nadburmistrza tego miasta; w swoim statucie Wspólnota stawiała sobie za cel działanie na rzecz porozumienia między Polakami i Niemcami poprzez wspieranie współpracy transgranicznej;
- ☐ porozumienie komunalne p.n. Stowarzyszenie Lubuszan „Pogranicze”, grupujące przedstawicieli gmin przygranicznych: Słubice, Kostrzyn, Rzepin, Górzycza, Słońsk, Cybinka i Sulęcín.

Z inicjatywy strony niemieckiej powołano 6 grup roboczych przygotowujących program działania powoływania struktur euroregionalnych. Bezpośrednim sygnałem dla utworzenia euroregionu na pograniczu Środkowej Odry było porozumienie pomiędzy przewodniczącym Komunalnej Wspólnoty „Środkowa Odra” Wolfgangiem Pohlem i przewodniczącym Stowarzyszenia Lubuszan „Pogranicze” Pawłem Kisielewskim. W porozumieniu tym stwierdzono m.in., że „wszystkimi siłami dążyć trzeba do stopniowego tworzenia euroregionu, który służyć będzie wspólnemu interesowi” i należy „(...) opracować wspólną koncepcję rozwoju i działań dla regionu Środkowej Odry, aby uzyskać pomoc i wsparcie dla urzeczywistnienia tych celów”. Nazwę Euroregionu Pro Europa Viadrina zaproponowała strona polska i oznacza ona „przez Odrę do Europy”.

Podpisanie umowy w grudniu 1993 roku było, więc uwieńczeniem prawie dwuletnich prac przygotowawczych, w tym zwłaszcza:

- ☐ konsultacji i uzgodnień pomiędzy władzami administracyjnymi obu stron,

- ☐ tworzenia struktur organizacyjnych po obu stronach granicy, reprezentujących organy samorządów terytorialnych w pertraktacjach, konsultacjach i uzgodnieniach,
- ☐ przygotowywania projektów podstawowych dokumentów, określających zasady i obszary współdziałania w ramach zinstytucjonalizowanej współpracy transgranicznej,
- ☐ opracowywania projektu Transgranicznego Programu Operacyjnego dla Euroregionu Pro Europa Viadrina oraz koncepcji rozwoju i działania euroregionu.

Struktura organów

Dualizm reprezentacji strony polskiej w euroregionie (dwa związki gmin) nie służył optymalnemu rozwojowi współpracy. W 1997 roku doprowadzono do integracji; w lutym odbyło się zebranie założycielskie, a w maju zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina.

Siedzibą euroregionu jest polska miejscowość Dąbroszyn, oddalona 7 km od przejścia granicznego w Kostrzynie.

Zgodnie z umową o utworzeniu euroregionu jego organami są:

- ☐ rada euroregionu,
- ☐ prezydium euroregionu,
- ☐ sekretariat euroregionu,
- ☐ komisja rewizyjna,
- ☐ grupy robocze.

Rada euroregionu jest najwyższym organem i składa się z 20 członków (10 ze strony polskiej i 10 ze strony niemieckiej). Do jej zadań w szczególności należy określanie kierunków działania, wybór prezydium euroregionu, powoływanie komisji rewizyjnej, zatwierdzanie projektów uchwał, koordynacja spraw finansowych, uchwalanie regulaminów.

Prezydium euroregionu składa się z 4 osób (po 2 reprezentujące każdą ze stron). Przewodzenie prezydium powierza się na zasadzie dwuletniej kadencji, poczynając od 1 stycznia 1997 roku, na przemian stronie polskiej i niemieckiej. Ustanowiono także funkcję wiceprzewodniczącego prezydium na tej zasadzie, że w okresie przewodniczenia przez stronę polską funkcję wiceprzewodniczącego sprawuje przedstawiciel strony niemieckiej i na odwrót. Do zadań prezydium należy zwoływanie posiedzeń rady i wykonywanie jej uchwał, reprezentowanie euroregionu na zewnątrz, kierowanie Sekretariatem i powoływanie grup roboczych.

Sekretariat euroregionu tworzą jego dwa biura, w Gorzowie Wlkp. oraz we Frankfurcie nad Odrą. Zapewnia on bieżącą obsługę i koordynuje prace grup roboczych.

Komisja rewizyjna nadzoruje na bieżąco wspólne wydatki finansowe stron i składa radzie sprawozdania.

Grupy robocze są powoływane przez prezydium. Obecnie funkcjonują trzy grupy robocze:

- ☐ Projektmanagement,
- ☐ do spraw turystyki,
- ☐ do spraw gospodarki.

Wszystkie grupy robocze liczą po 7 członków z każdej strony.

Członkowie

Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina wyróżnia następujące grupy członków:

- ☐ zwyczajni,
- ☐ wspierający,
- ☐ honorowi.

Członkiem zwyczajnym może zostać gmina, której rada uchwali przystąpienie do Stowarzyszenia.

Członkiem wspierającym może zostać osoba fizyczna lub prawna (w tym organ administracji rządowej lub samorządowej), zainteresowana działalnością Stowarzyszenia, akceptująca jego cele i działania oraz deklarująca pomoc finansową lub rzeczową.

Członkiem honorowym może zostać osoba fizyczna lub prawna, szczególnie zasłużona dla realizacji celów statutowych Stowarzyszenia.

Euroregion Pro Europa Viadrina obejmuje po stronie polskiej 28 gmin oraz trzech członków wspierających. Gmina Cybinka z województwa lubuskiego należy jednocześnie do Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Po stronie niemieckiej w skład euroregionu wchodzi 1 miasto na prawach powiatu i 2 powiaty z landu Brandenburgia.

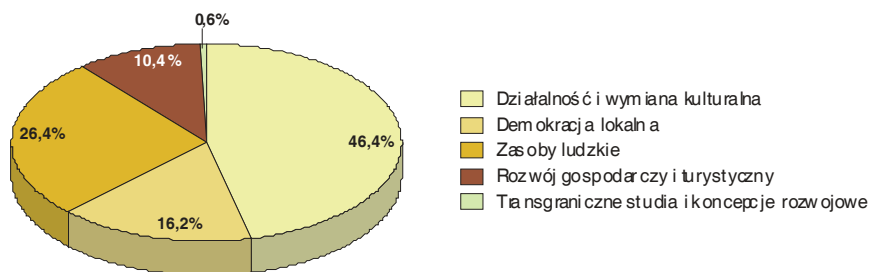
Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina zrealizowano 618 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 4226,0 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła około 6,8 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów, według dziedzin współpracy³, ukazuje wykres 4.2.

---

³ Unia Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38). W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Wykres 4.2. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Pro Europa Viadrina według dziedzin współpracy**

Źródło: opracowanie własne.

Blisko połowę zrealizowanych projektów stanowiły imprezy kulturalne i sportowe takie jak: festiwale, koncerty, wystawy, zawody, obchody rocznic itp. Drugą pod względem liczebności grupą projektów były przedsięwzięcia mające na celu rozwój zasobów ludzkich (26,4%). Przykładami tego typu działań są: konferencje, szkolenia zawodowe, językowe, współpraca szkół. Trzecią grupę stanowiły projekty z dziedziny „demokracji lokalnej” (16,2%).

Najwięcej projektów zrealizowały urzędy gmin (35,3%). Drugą grupę beneficjentów stanowiły placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, a trzecią organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp.

Liczba beneficjentów – samorządów gminnych, powiatowych i jednostek im podległych oraz innych instytucji o charakterze „non profit”, korzystających z dofinansowania była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Spośród 28 gmin – członków zwyczajnych polskiej części euroregionu, trzy nie skorzystały z dofinansowania, a 5 zrealizowało powyżej 30 projektów. Średnia liczba zrealizowanych projektów przypadających na jednego członka euroregionu wyniosła ponad 22 (według stanu organizacyjnego w czerwcu 2007 r). Zdecydowanie najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z Gorzowa Wielkopolskiego – 148.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 196 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 4390,0 tys. zł. Beneficjenci z poszczególnych gmin, również w przypadku tego programu, wykazali zróżnicowaną aktywność. W większości gmin zrealizowano od 1 do 3 projektów, a na terenie trzech zrealizowano ich ponad 10.

Aktywność beneficjentów w korzystaniu z Funduszu Małych Projektów PHARE CBC i INTERREG III A łącznie zaprezentowano na kartogramie nr 5.

W części niemieckiej euroregionu zakontraktowano 482 tzw. małe projekty dofinansowane łącznie kwotą 1313,0 tys. euro.

Jednostka Centralna Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży w Euroregionie Pro Europa Viadrina istnieje od początku 1998 roku. Do końca 2006 r. w ramach wymiany szkolnej i pozaszkolnej zrealizowano łącznie ponad 450 projektów. Dofinansowano je kwotą ponad 1037 tys. zł. W wymianach młodzieży wzięło udział ponad 19 tys. osób.

*Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)*

- ☐ polska część stanowiła 55,9% powierzchni euroregionu, a ludność 45,8% ogółu ludności,
- ☐ w części niemieckiej na 100 mężczyzn przypadała wyraźnie mniejsza liczba kobiet,
- ☐ w strukturze wiekowej ludności wystąpiły wyraźne różnice: po stronie polskiej większy był odsetek ludzi, którzy nie ukończyli 15 roku życia, po stronie niemieckiej wyższy udział miały osoby w wieku 65 lat i powyżej,
- ☐ przyrost naturalny po stronie polskiej był dodatni i wyniósł 1,3‰, a po stronie niemieckiej ujemny (-3,3‰),
- ☐ saldo migracji było po obu stronach granicy ujemne, szczególnie niskie było we Frankfurcie nad Odrą (-15,3‰),
- ☐ struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych w niemieckich powiatach należących do euroregionu charakteryzowała się wysokim udziałem pracujących w sektorze usługowym (76%), znacznie wyższym niż w województwie lubuskim (brak danych dla polskiej części euroregionu),
- ☐ mieszkańcy niemieckiej części dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi; także powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca była znacznie większa,
- ☐ liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2006 roku była relatywnie większa po stronie niemieckiej,
- ☐ niemiecka część euroregionu miała lepiej rozwiniętą bazę turystyczną, również wskaźniki intensywności ruchu turystycznego były około dwukrotnie wyższe; w części polskiej wyższy był odsetek turystów zagranicznych.

TABL. 4.10. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE PRO EUROPA****VIADRINA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION
IN 2006*As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km²^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	5738	374789	65,3	105,3
Niemiecka ..... <i>German</i>	4519	443777	98,2	101,3
powiaty: <i>poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	148	62594	424,1	106,6
Märkisch-Oderland	2128	191998	90,2	99,8
Oder-Spree	2243	189185	84,4	101,1

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

a German part – the data from The Main Register of Land.

TABL. 4.11. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE PRO EUROPA****VIADRINA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION
IN 2006*As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poniżej 15 lat <i>Below 15 years</i>	15-64	65 lat i więcej <i>65 years and more</i>
		w % ogółu ludności <i>in % of total population</i>		
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska ..... <i>Polish</i>	374789	16,1	72,5	11,5
Niemiecka ..... <i>German</i>	443777	10,2	69,3	20,6
powiaty: <i>poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	62594	9,5	69,6	20,9
Märkisch-Oderland	191998	10,5	69,8	19,7
Oder-Spree	189185	10,0	68,7	21,3

TABL. 4.12. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants ^a</i>			
	na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>					
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	10,5	9,3	7,1	1,3	5,8	-1,3
Niemiecka ..... <i>German</i>	6,9	10,1	3,3	-3,3	4,9	-3,1
powiaty: <i>poviats:</i>						
Frankfurt (Oder)	7,4	10,6	2,2	-3,2	3,6	-15,3
Märkisch-Oderland	6,7	10,1	2,3	-3,3	4,9	2,7
Oder-Spree	6,8	10,1	4,6	-3,2	5,4	-4,9

a Na 1000 urodzeń żywych.

a *Per 1000 live births.*

TABL. 4.13. PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>

w tys.
in thous.

Powiaty:				
<i>Poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	41,2	0,3	4,0	36,9
Märkisch-Oderland	63,9	3,1	13,4	47,5
Oder-Spree	67,7	2,3	18,6	46,9

w % ogółu pracujących
in % of total employed

Powiaty:				
<i>Poviats:</i>				
Frankfurt (Oder)	100,0	0,6	9,8	89,6
Märkisch-Oderland	100,0	4,9	20,9	74,2
Oder-Spree	100,0	3,4	27,4	69,2

TABL. 4.14. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.**

TOURIST TRAFFIC IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b Number of beds ^a per 100 population ^b	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c Nights spent (overnight stay) per 100 popula- tion ^c	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d Tourists accom- modated per 100 population ^d	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	2,0	149,4	68,6	35,3
Niemiecka ^e ..... German ^e	3,2	365,6	125,3	7,3
powiaty: poviats:				
Frankfurt (Oder)	1,4	182,1	98,1	19,3
Märkisch-Oderland	2,7	363,9	104,5	9,4
Oder-Spree	4,3	427,9	155,4	3,4

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ru-
chu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.
e Bez kempingów.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist
traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.15. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierz- chnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mie- szkanie per dwel- ling	na izbę per room	mieszkania per dwel- ling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska ..... Polish	125029	3,0	0,8	68,1	22,7	334
Niemiecka: German:						
powiaty: poviats:						
Frankfurt (Oder)	36681	1,7	0,5	65,9	38,6	586
Märkisch-Oderland	92830	2,1	0,5	82,4	39,8	484
Oder-Spree	92406	2,0	0,5	77,5	37,8	488

TABL. 4.16. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
DWELLINGS COMPLETED IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
STRONA: PART:			
Polska ..... <i>Polish</i>	1180	3,1	546
Niemiecka ..... <i>German</i>	2148	4,8	984
powiaty: <i>poviats:</i>			
Frankfurt (Oder)	183	2,9	806
Märkisch-Oderland	1257	6,5	1339
Oder-Spree	708	3,7	695

TABL. 4.17. KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE PRO EUROPA VIADRINA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
STRONA: PART:			
Polska ..... <i>Polish</i>	8	46849	6
Niemiecka ..... <i>German</i>	11	40343	62
powiaty: <i>poviats:</i>			
Frankfurt (Oder)	2	31297	7
Märkisch-Oderland	6	32000	35
Oder-Spree	3	63062	20

 Ważniejsze adresy**Biuro euroregionu w Polsce**

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina
ul. Kazimierza Wielkiego 1
66-400 Gorzów Wlkp.
tel. +48 95 735 84 47
fax +48 95 735 84 61
e-mail: info@euroregion-viadrina.pl
www.viadrina.org.pl

Biuro euroregionu w Niemczech

Arbeitsgemeinschaft Mittlere Oder
Holzmarkt 7
D-15230 Frankfurt (Oder)
Tel.: 0049-335-665940
Fax.: 0049-335-6659420
e-mail: info@euroregion-viadrina.de
www.euroregion-viadrina.de

Euroregion Pro Europa Viadrina

Strona polska

Gminy:

1. Bledzew	15. Ośno Lubuskie
2. Bogdaniec	16. Przytoczna
3. Cybinka	17. Pszczew
4. Deszczno	18. Rzepin
5. Dobiegniew	19. Santok
6. Drezdenko	20. Skwierzyna
7. Gorzów Wielkopolski	21. Słońsk
8. Górzycza	22. Słubice
9. Kłodawa	23. Stare Kurowo
10. Kostrzyn nad Odrą	24. Strzelce Krajeńskie
11. Krzeszyce	25. Sulęcín
12. Lubiszyn	26. Trzciel
13. Lubniewice	27. Witnica
14. Międzyrzecz	28. Zwierzyn

Strona niemiecka

Powiaty ziemskie:

1. Märkisch-Oderland
2. Oder-Spree

Miasta:

3. Frankfurt nad Odrą

4.1.3. Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr

Utworzenie euroregionu

Uroczystość podpisania **Umowy o utworzeniu Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr** odbyła się **21 września 1993** roku w Gubinie. Umowę o współpracy podpisali C. Fiedorowicz – prezes Konwentu Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr (burmistrz Gubina) i W. Kleinschmidt – prezes stowarzyszenia Verein Euroregion Spree-Neisse-Bober e.V. (burmistrz Cottbus), w obecności licznych przedstawicieli gmin, wojewody zielonogórskiego, przedstawiciela Ambasady Polskiej w Berlinie, przewodniczącego Związku Miast Polskich oraz przedstawicieli Związku Powiatów i Miast Niemieckich.

Umowa wieńczyła prawie dwuletni okres intensywnych przygotowań do instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w tym rejonie.

Rozmowy dotyczące powstania euroregionu zainicjowane zostały pod koniec 1991 roku. Inicjatorami tych działań były gminy: Lubsco, Jasień, Brody, Nowogród Bobrzański i Trzebiel po stronie polskiej oraz miasto Forst po stronie niemieckiej. W 1992 roku do prac dotyczących problematyki powstania euroregionu włączyli się przedstawiciele innych gmin oraz Wojewoda Zielonogórski, a po stronie niemieckiej ówczesne powiaty Guben, Spremberg, Cottbus oraz miasto Cottbus. W grudniu 1992 roku powołane zostało w Brandenburgii stowarzyszenie **Verein Euroregion Spree-Neisse-Bober e.V.** W marcu 1993 roku nastąpiło w Guben otwarcie biura tego stowarzyszenia, które zleciło opracowanie studium nt. możliwości rozwoju współpracy transgranicznej. Jednym z niemieckich priorytetów przyszłej współpracy była kwestia ochrony środowiska, w szczególności budowa wspólnej oczyszczalni ścieków w Guben i Gubinie. W czerwcu 1993 roku powstało **Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr**.

Proces przygotowawczy powołania euroregionu z udziałem strony polskiej trwał do września 1993 roku i został sfinalizowany podpisaniem umowy materiałów utworzeniu euroregionu.

W 1999 roku euroregion zawarł porozumienie z Euroregionem Tatry, mające na celu wielostronną współpracę polsko-niemiecko-słowacką w zakresie aktywizacji wzajemnych kontaktów i wymiany doświadczeń. W porozumieniu wyrażono wolę współpracy we wszystkich dziedzinach wchodzących w zakres działalności euroregionów Sprewa-Nysa-Bóbr i Tatry.

Struktura organów

Umowa o utworzeniu euroregionu stanowi, że jego organami są:

- ☐ rada euroregionu,
- ☐ prezydium euroregionu,
- ☐ sekretariat euroregionu,
- ☐ grupy robocze.

W skład rady euroregionu wchodzi Konferencja stowarzyszenia polskiego⁴ oraz Zebranie członków stowarzyszenia niemieckiego⁵. Do głównych zadań rady należy wyznaczanie głównych kierunków działania euroregionu i ustalanie priorytetów w zakresie wspólnie realizowanych projektów.

W skład prezydium euroregionu wchodzi Konwent stowarzyszenia polskiego oraz Zarząd stowarzyszenia niemieckiego. Prezydium realizuje uchwały rady, a zarówno prezes Konwentu polskiego jak i przewodniczący Stowarzyszenia niemieckiego reprezentują euroregion na zewnątrz.

Sekretariat euroregionu składa się z sekretariatów obu Stowarzyszeń. Zapewnia on bieżącą obsługę organów euroregionu oraz koordynuje prace grup roboczych.

Grupy robocze powoływane są przez radę na wniosek prezydium euroregionu. Aktualnie funkcjonują cztery grupy robocze:

- ☐ gospodarka, komunikacja turystyka,
- ☐ rolnictwo, leśnictwo, ochrona środowiska,
- ☐ młodzież, sport, oświata, kultura,
- ☐ informacja.

Siedzibą sekretariatów euroregionu są miasta Gubin i Guben.

Członkowie

Statut Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr dzieli członków na:

- ☐ zwyczajnych,
- ☐ wspierających,
- ☐ honorowych.

Członkiem zwyczajnym może być każda gmina lub powiat.

Członkiem wspierającym może być Wojewoda Lubuski, Sejmik Województwa Lubuskiego, osoba prawna i fizyczna, która zadeklaruje poparcie finansowe lub wniesie istotny wkład w pracę Stowarzyszenia.

Członkiem honorowym może być osoba prawna i fizyczna.

Członkowie wspierający i honorowi (z wyjątkiem Wojewody Lubuskiego i Sejmi-ku Województwa Lubuskiego) nie mają czynnego i biernego prawa wyborczego oraz prawa do głosowania.

Po stronie polskiej w skład euroregionu wchodzi 53 gminy. Członkami euroregionu jest także 6 powiatów. Powierzchnia polskiej części euroregionu w 2006 r. wyniosła 8959 km² i zamieszkała była przez ponad 683,2 tys. osób.

⁴ Obejmuje ono gminy i powiaty należące do Stowarzyszenia Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.

⁵ Obejmuje ono powiaty i miasta należące do Stowarzyszenia Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.

Po stronie niemieckiej obszar euroregionu obejmował powiat ziemski Spree-Neisse i miasto wydzielone Cottbus z landu Brandenburgia. Łączna powierzchnia tej części Euroregionu wyniosła 1812 km² i zamieszkiwało ją 238,9 tys. osób.

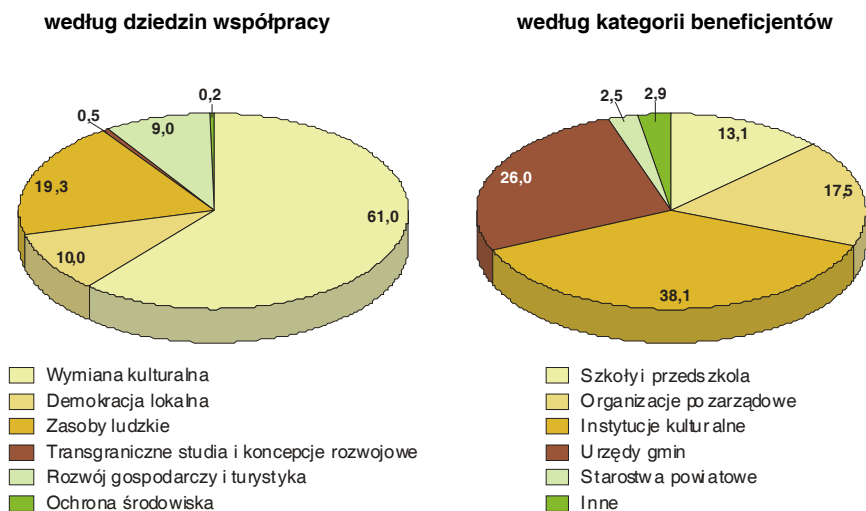
Obszar euroregionu przedstawia mapa 6.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr zrealizowano 736 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 3950,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła około 5,4 tys. euro.

Strukturę zrealizowanych projektów według dziedzin współpracy⁶ oraz kategorii beneficjentów ukazuje wykres 4.3.

Wykres 4.3. **Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr**

Źródło: opracowanie własne.

Beneficjentami – instytucjami realizującymi projekty – były najczęściej: placówki kulturalne, urzędy gmin, organizacje pozarządowe i szkoły. Ich udziały w liczbie zrealizowanych projektów ogółem przedstawiono na poniższym wykresie.

⁶ Komisja Europejska określiła w celach programu dziedziny współpracy transgranicznej, które uznano za priorytetowe (patrz str. 38). W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Podobnie jak w innych euroregionach, liczba beneficjentów korzystających z dofinansowania unijnego do projektów była zróżnicowana terytorialnie. Na obszarach blisko połowy gmin członkowskich zrealizowanych zostało od 0 do 5 projektów, na obszarach jednej czwartej gmin zrealizowano od 6 do 11 projektów, a w pozostałej jednej czwartej zrealizowano ich po 12 i więcej. Zdecydowanie najwięcej projektów zrealizowali beneficjenci z gmin miejskich Zielonej Góry i Gubina.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 211 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 3927,1 tys. zł. W przypadku tego programu zróżnicowanie przestrzenne beneficjentów jest mniejsze, wyjątkiem jest Zielona Góra, na obszarze której ponownie zrealizowano najwięcej projektów.

W polskiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr z dofinansowania małych projektów z funduszy FMP PHARE oraz INTERREG III A nie skorzystali dotychczas beneficjenci z obszaru czterech gmin członkowskich.

W niemieckiej części euroregionu zrealizowano dotychczas 323 małe projekty dofinansowane kwotą 632,0 tys. euro.

TABL. 4.18. UCZESTNICY PROGRAMÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WYMIANY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR

Rodzaj wymiany	Ogółem	Polacy	Niemcy	Inni
OGÓŁEM	33774	17320	16243	211
2001				
Wymiana szkolna	3245	1676	1545	24
Wymiana pozaszkolna	1777	846	887	44
2002				
Wymiana szkolna	2691	1360	1268	63
Wymiana pozaszkolna	1264	672	576	16
2003				
Wymiana szkolna	3460	1766	1694	—
Wymiana pozaszkolna	1615	826	789	—
2004				
Wymiana szkolna	3657	1861	1796	—
Wymiana pozaszkolna	1657	868	789	—
2005				
Wymiana szkolna	3811	1975	1836	—
Wymiana pozaszkolna	2280	1175	1105	—
2006				
Wymiana szkolna	5289	2675	2550	64
Wymiana pozaszkolna	3028	1620	1408	—

Źródło: polskie biuro Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

TABL. 4.19. **PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WYMIANY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR**

Rok	Ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓŁEM	198	82	39	52	25
2001	102	39	26	21	16
2002	96	43	13	31	9
2003	130	62	19	29	20
2004	155	61	25	46	23
2005	154	56	42	41	15
2006	101	17	38	32	14

Ź r ó d ł o: polskie biuro Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych utrudnień w realizacji małych projektów (mikroprojektów) przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr wymienili:

- ☐ skomplikowane procedury realizacji i rozliczania projektów,
- ☐ brak zaliczkowania projektów,
- ☐ długotrwały (dwuletni) okres oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów.

Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne (stan w 2006 r.)

- ☐ polska część stanowiła 83,2% powierzchni euroregionu, zamieszkiwało ją 74,1% ogółu ludności objętej współpracą,
- ☐ gęstość zaludnienia w części niemieckiej była prawie dwukrotnie większa niż po stronie polskiej,
- ☐ średnia liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn była wyższa po stronie polskiej,
- ☐ w strukturze wiekowej ludności w części polskiej znacznie większy był udział dzieci i młodzieży, a mniejszy udział osób starszych,
- ☐ podobnie jak w innych częściach pogranicza polsko-niemieckiego przyrost naturalny po stronie polskiej był dodatni (1,2‰), a po stronie niemieckiej ujemny (-4,1‰),
- ☐ w obu częściach euroregionu odpływ ludności przewyższa napływ, w części niemieckiej różnica ta jest większa,

- ☐ w strukturze pracujących w niemieckiej części euroregionu charakterystyczny jest relatywnie wysoki udział zatrudnionych w działalności produkcyjnej w powiecie Spree-Neiße oraz bardzo wysoki udział pracujących w usługach w mieście Cottbus,
- ☐ mieszkańcy niemieckiej części euroregionu dysponowali większymi zasobami mieszkaniowymi, wyraźnie większa była przeciętna liczba mieszkań przypadających na 1000 osób,
- ☐ w 2006 roku w przeliczeniu na 1000 ludności po stronie polskiej oddano do użytku nieco więcej mieszkań niż po stronie niemieckiej,
- ☐ strona niemiecka dysponowała nieco większą liczbą miejsc noclegowych w obiektach turystycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców, a intensywność ich wykorzystania była dwukrotnie większa.

TABL. 4.20. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION

IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Powierzchnia w km ² ^a <i>Area in km² ^a</i>	Ludność <i>Population</i>		Kobiety na 100 mężczyzn <i>Females per 100 males</i>
		w liczbach bez- względnych <i>in absolute numbers</i>	na 1 km ² <i>per 1 km²</i>	
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	8959	683246	76,3	106,5
Niemiecka ..... <i>German</i>	1812	238854	131,8	102,1
miasto na prawach powiatu Cottbus	164	103837	632,0	103,7
powiat Spree-Neiße	1648	135017	81,9	100,9

a Strona niemiecka – dane z Głównego Wykazu Gruntów.

a German part – the data from The Main Register of Land.

TABL. 4.21. **ŁUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska	683246	16,3	71,8	11,9
Polish				
Niemiecka	238854	9,3	69,4	21,3
German				
miasto na prawach powiatu Cottbus	103837	9,1	70,1	20,8
powiat Spree-Neiße	135017	9,4	68,9	21,7

TABL. 4.22. **RUCH NATURALNY ŁUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

VITAL SATISTICS AND NET MIGRATION IN SPREWA-NYSA-BÓBR

EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe Live births	Zgony Deaths		Przyrost naturalny Natural increase	Małżeństwa Marriages	Saldo migracji Net migration
		ogółem total	w tym niemowląt ^a of which infants ^a			
		na 1000 ludności per 1000 population				
STRONA: PART:						
Polska	10,4	9,1	6,1	1,2	5,9	-1,7
Polish						
Niemiecka	6,5	10,6	2,6	-4,1	3,6	-9,9
German						
miasto na prawach powiatu Cottbus	7,0	10,3	1,4	-3,2	2,7	-11,0
powiat Spree-Neiße	6,1	10,9	3,6	-4,8	4,3	-9,1

a Na 1000 urodzeń żywych.

a Per 1000 live births.

TABL. 4.23. **PRACUJĄCY W NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

EMPLOYED PERSONS IN GERMAN PART OF SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Sektor <i>Sector</i>		
		rolniczy <i>agricultural</i>	przemysłowy <i>industrial</i>	usługowy <i>service</i>
w tys. <i>in thous.</i>				
Miasto na prawach powiatu				
Cottbus	67,5	0,5	8,3	58,7
Powiat Spree-Neiße	45,7	2,0	18,4	25,4
w % ogółu pracujących <i>in % of total employed</i>				
Miasto na prawach powiatu				
Cottbus	100,0	0,7	12,3	87,0
Powiat Spree-Neiße	100,0	4,3	40,2	55,5

TABL. 4.24. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.***TOURIST TRAFFIC IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accommodated per 100 population^d</i>	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: <i>PART:</i>				
Polska	1,9	112,2	48,8	24,1
<i>Polish</i>				
Niemiecka ^e	2,4	283,3	119,1	4,8
<i>German^e</i>				
miasto na prawach powiatu Cottbus	1,9	195,8	110,2	8,7
powiat Spree-Neiße	2,8	350,5	126,0	2,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.25. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*DWELLING STOCKS IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa <i>Average usable floor space</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	225520	3,0	0,8	69,9	23,1	330
Niemiecka: <i>German:</i>						
miasto na prawach powiatu Cottbus	59169	1,8	0,4	68,2	38,9	570
powiat Spree-Neiße	68301	2,0	0,5	77,7	39,3	506

TABL. 4.26. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.***DWELLINGS COMPLETED IN SPREWA-NYSA-BÓBR EUROREGION IN 2006*

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	1842	2,7	459
Niemiecka ..... <i>German</i>	589	2,5	687
miasto na prawach powiatu Cottbus	306	2,9	1101
powiat Spree-Neiße	283	2,1	489

TABL. 4.27. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE SPREWA-NYSA-BÓBR W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN SPREWA-NYSA-BÓBR

EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	10	68327	10
Niemiecka ..... <i>German</i>	7	34122	31
miasto na prawach powiatu Cottbus	4	25959	10
powiat Spree-Neiße	3	45006	21

 Ważniejsze adresy
Polskie biuro euroregionu

ul. Piastowska 18
66-620 Gubin
tel. +48 68 455 80 50
fax +48 68 455 80 52
www.euroregion-snb.pl

Niemieckie biuro euroregionu

Stadtverwaltung Guben
Berlinerstr. 7
03172 Guben
tel. (0-049) 3561 31 33
fax (0-049) 3561 31 71

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr

Strona polska

Gminy:

1. Babimost	15. Jasień	29. Otyń	43. Wschowa
2. Bobrowice	16. Kargowa	30. Przewóz	44. Wymiarki
3. Bojadła	17. Kożuchów	31. Sława	45. Zabór
4. Brody	18. Krosno Odrzańskie	32. Sulechów	46. Zbąszynek
5. Brzeźnica	19. Lipinki Łużyckie	33. Szczaniec	47. Zbąszyń
6. Bytnica	20. Lubrza	34. Szlichtyngowa	48. Zielona Góra – m
7. Bytom Odrzański	21. Lubsko	35. Szprotawa	49. Zielona Góra – w
8. Cybinka	22. Łagów	36. Świdnica	50. Żagań – m
9. Czerwieńsk	23. Łęknica	37. Świebodzin	51. Żagań – w
10. Dąbie	24. Małomice	38. Torzym	52. Żary – m
11. Gozdnicza	25. Maszewo	39. Trzebiechów	53. Żary – w
12. Gubin – m	26. Nowa Sól - m	40. Trzebiel	
13. Gubin – w	27. Nowe Miasteczko	41. Tuplice	
14. Iłowa	28. Nowogród Bobrzański	42. Wolsztyn	

Powiaty:

54. Krośniński	57. Zielonogórski
55. Nowosolski	58. Żagański
56. Świebodziński	59. Żarski

Strona niemiecka

Powiaty ziemskie:

1. Spree-Neiße

Miasta:

2. Cottbus	5. Spremberg
3. Forst	6. Welzow
4. Guben	

Gminy:

7. Schenkendöbern

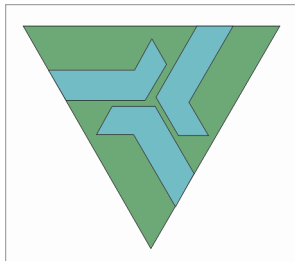
Inni członkowie:

8. CMT Cottbus Congress, Messe & Touristik GmbH	19. Deutscher Gewerkschaftsbund Kreis Südbrandenburg/Lausitz
9. Brandenburgische Technische Universität	20. Deutsch-Polnischer Verein Cottbus
10. Fachhochschule Lausitz	21. Europäische Sportakademie Cottbus e.V.
11. Bäckerei Dreißig GbR, Guben	22. Entwicklungsgesellschaft Burg GmbH
12. Helga Kruska, Atterwasch	23. Handwerkskammer Cottbus
13. Industrie- und Handelskammer Cottbus	24. enviaM – envia Mitteldeutsche Energie AG
14. Michael Oechsner	25. Sparkasse Spree-Neiße Direktion Guben
15. RAG Berufsbildung GmbH	26. Günter Hensel
16. Amt Peitz	27. Lausitzer Rundschau
17. Vereinigung der Unternehmerverbände in Berlin und Brandenburg e.V.	28. CIT Centrum für Innovation und Technologie GmbH
18. Helmut Moelle	

4.1.4. Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

Utworzenie euroregionu

Oficjalne powstanie euroregionu wyznacza dzień **21 grudnia 1991 roku** – data pierwszego posiedzenia rady euroregionu w Zittau, na którym delegaci trzech stron podjęli uchwałę o powołaniu do życia nowej, pierwszej w Europie Środkowej i Wschodniej struktury transgranicznej pod nazwą Euroregion Nysa. W ramowym porozumieniu z **19 marca 1994 roku** nadano euroregionowi nazwę **Euroregion Neisse-Nisa-Nysa**.

Intensywne działania zmierzające do utworzenia euroregionu rozpoczęły się w 1990 roku. Inicjatywę dotyczącą współpracy podjęły w 1990 roku środowiska lokalne graniczących ze sobą gmin i powiatów: Bogatyni po stronie polskiej, Liberca po stronie czeskiej i Zittau po stronie niemieckiej. Już w styczniu 1991 roku strona niemiecka przeprowadziła sondażowe rozmowy w Brukseli i Luksemburgu, zyskując dla projektu przychylność władz Unii i UNESCO. Warto podkreślić, że od samego początku idea utworzenia euroregionu miała charakter inicjatywy samorządowej. Z czasem do poszukiwań nowej formuły współpracy przygranicznej włączyły się władze wojewódzkie Jeleniej Góry, Okręgu Północnoczeskiego i Saksonii. Rozpoczęły też prace organizujące się doraźne trójstronne grupy robocze opracowujące wspólne zagadnienia. Głównym celem prac grup roboczych było przygotowanie części merytorycznej wspólnej konferencji. Poprzedziła ją *Deklaracja o współpracy* podpisana 15 maja 1991 roku przez trzech przedstawicieli władz regionów przygranicznych. Konferencja inicjująca powstanie euroregionu odbyła się 23-25 maja 1991 roku w Zittau pod patronatem prezydentów trzech państw: Lecha Wałęsy, Vaclava Havla i Richarda von Weizsäckera z udziałem ponad 300 przedstawicieli przygranicznej społeczności czeskiej, niemieckiej i polskiej.

Na **konferencji**, którą z perspektywy czasu określa się historycznym wydarzeniem dla obszarów przygranicznych Czech, Niemiec i Polski, działacze samorządowi, przedstawiciele parlamentów i administracji rządowej porozumieli się co do dalszego współdziałania w realizacji idei powołania **Euroregionu „Trójkąt Trzech Ziem”** (pierwotna nazwa Euroregionu Nysa). Najważniejszym dokonaniem tej konferencji było uchwalenie memorandum, które określało intencje, formy oraz zakres przyszłej współpracy.

Drugie półrocze 1991 roku to faza budowania podstaw instytucjonalnych Euroregionu. Pierwszym efektem organizacyjnym Konferencji było otwarcie w lipcu w Zittau *Biura Koordynacyjnego*, do którego każda ze stron delegowała po jednej osobie w randze koordynatora. Dla prowadzenia bieżącej działalności utworzono także w Libercu i w Jeleniej Górze biura koordynatorów. Pod koniec sierpnia 1991 roku gotowy był już projekt struktury organizacyjnej euroregionu i statut. Ustalono

terminy końcowe podejmowania przez samorządy lokalne uchwał o przystąpieniu do euroregionu. Pod koniec 1991 roku deklaracje przystąpienia złożyły:

- ☐ 34 gminy województwa jeleniogórskiego,
- ☐ 5 powiatów północnych Czech,
- ☐ 9 powiatów wschodniej Saksonii i jedno miasto wydzielone.

Umożliwiło to odbycie w każdym z trzech państw konferencji krajowych (w Liberca 28 sierpnia 1991 r., Jeleniej Górze 8 listopada 1991 r. i Zittau 19 listopada 1991 r.), na których wybrano delegatów do tworzącej się rady euroregionu. Do czasu powołania rady rolę trójstronnego ciała reprezentującego idee powstającego euroregionu pełniło tzw. prezydium w składzie: wojewoda jeleniogórski – Jerzy Nałichowski, prezydent (primator) Liberca – Jiří Drda i starosta powiatu Zittau – Heinz Eggert. Wkrótce potem został powołany euroregion.

Swoistym finałem procesu kształtowania się podstaw organizacyjnych Euroregionu „Nysa” stało się uzyskanie przez niego w połowie 1994 roku członkostwa w Europejskim Stowarzyszeniu Regionów Granicznych. Od listopada 1996 roku przedstawiciel Euroregionu „Nysa” – Zbigniew Kulik – jest członkiem prezydium tej organizacji.

Struktura organów

W celu realizacji zadań współpracy transgranicznej utworzona została wielopoziomowa struktura organizacyjna euroregionu. Organami euroregionu są:

- ☐ rada,
- ☐ prezydium,
- ☐ sekretariat,
- ☐ grupy robocze.

Rada jest najwyższym organem euroregionu. W jej skład wchodzi 30 osób (po 10 z każdej ze stron).

Prezydium euroregionu liczy trzy osoby, po jednej reprezentującej każdą ze stron.

Sekretariat jest organem administracyjnym euroregionu. Tworzy go trójstronne konsylium sekretarzy, którzy reprezentują strony uczestniczące na podstawie stosownych pełnomocnictw. Sekretarze pracują równolegle, bez wzajemnego podporządkowania. Sekretariat koordynuje działalność grup roboczych i prowadzi sprawy administracyjne dotyczące organów euroregionu.

Merytoryczna praca realizowana jest w strukturze grup roboczych. Grupy robocze rozwiązują problemy fachowe w poszczególnych dziedzinach działalności euroregionu oraz opracowują wnioski i zalecenia dla rady, która je uchwała i nadzoruje ich realizację. Grupy powstają lub są rozwiązywane na podstawie uchwały rady i działają na zasadach społecznych lub w ramach służbowych obowiązków. Liczba

członków, struktura fachowa oraz skład osobowy narodowych grup roboczych jest wewnętrzną sprawą każdej z trzech stron uczestniczących w euroregionie. W 2006 r. aktywnie działało 14 grup roboczych.

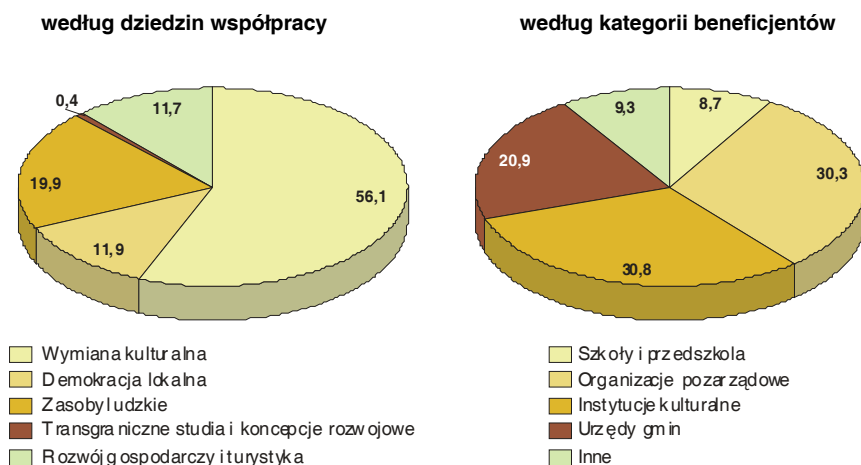
Małe projekty euroregionalne

Rok 2006 zamknął dziesięcioletni okres realizacji małych projektów programu Phare CBC w Euroregionie Nysa. Efektem programu jest 836 projektów zrealizowanych przez beneficjentów z jego polskiej części – największa liczba projektów spośród wszystkich euroregionów na granicach Polski. Na ich realizację wykorzystano dofinansowanie w kwocie ponad 5 mln euro. Ich zestawienie zbiorcze w układzie poszczególnych edycji programu przedstawiono w tablicy 3.1 na str. 34.

Z pięciu obszarów współpracy zalecanych do finansowania z Funduszu Małych Projektów (por. str. 38), ponad połowa zrealizowanych przedsięwzięć (56,1%) była z dziedziny kultury. Projekty z pozostałych dziedzin realizowane były znacznie rzadziej, jedna piąta dotyczyła zasobów ludzkich, po niecałe 12% to inicjatywy z obszarów demokracji lokalnej oraz rozwoju gospodarczego i turystyki. Incydentalnie realizowano projekty z dziedziny transgranicznych studiów i koncepcji rozwojowych.

Pełną strukturę zrealizowanych projektów, według dziedzin współpracy⁷ i kategorii beneficjentów przedstawiono na wykresie 4.4.

Wykres 4.4. Małe projekty dofinansowane z programu PHARE CBC w polskiej części Euroregionu Nisse-Nisa-Nysa

Źródło: opracowanie własne.

⁷ W niektórych przypadkach przyporządkowanie projektu do danej dziedziny było trudne ze względu na szerokie jego oddziaływanie i miało charakter arbitralny.

Projekty realizowane były przez instytucje różnego typu. Najczęściej ich wykonawcami były placówki kulturalne takie jak: kluby sportowe, muzea, domy kultury, filharmonie, itp. Drugą, prawie tak samo liczną grupę beneficjentów, stanowiły organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, związki itp. Ponad jedną piątą projektów zrealizowały urzędy gmin i starostwa powiatowe. Czwartą grupę beneficjentów stanowiły szkoły różnych szczebli oraz przedszkola.

Liczba projektów zrealizowanych przez beneficjentów z poszczególnych gmin i powiatów – członków euroregionu była bardzo zróżnicowana. Najwięcej projektów (294) zrealizowali beneficjenci z Jeleniej Góry, jest to największa liczba małych projektów zrealizowanych w jednej gminie w skali wszystkich polskich części euroregionów. Relatywnie dużo projektów zrealizowali też beneficjenci ze Zgorzelca (62) i Lubania (48). Na terenie pięciu gmin, członków euroregionu, nie zrealizowano ani jednego projektu.

Czeskiej części Euroregionu Nysa w latach 1997-2001 dofinansowanie małych projektów z programu Phare wyniosło około 49 mln Kč. Najwięcej środków przeznaczono na projekty z dziedziny sportu (22,3%) oraz kultury (20,0%).

Ponad połowę środków (58%) wykorzystano na realizację przedsięwzięć w powiecie Liberec. Alokacja dofinansowania w pozostałych powiatach należących do euroregionów była następująca: Jablonec nad Nisou (16%), Česká Lípa (10%), Děčín – rejon Šluknovsko (10%), Semily (6%).

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części Euroregionu Nysa zatwierdzono do realizacji 208 mikroprojektów (153 z edycji Saksonia-Polska i 55 z edycji Czechy-Polska). Łączna kwota dofinansowania wyniosła 8048,4 tys. zł.

W części czeskiej przyjęto do realizacji 118 mikroprojektów dofinansowanych kwotą 0,83 mln euro, a w części niemieckiej 186 mikroprojektów dofinansowanych kwotą ok. 1,57 mln euro.

Ważną organizacją wspierającą współpracę młodzieży na pograniczu polsko-niemieckim jest Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży. Dzięki jej wsparciu finansowemu, w Euroregionie Nysa w latach 2001-2006 zrealizowano 404 projekty, w których uczestniczyło aktywnie 17196 osób.

TABL. 4.28. UCZESTNICY POLSKO-NIEMIECKICH PROGRAMÓW DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE NISSE-NISA-NYSA

Rodzaj wymiany	Ogółem	Polacy	Niemcy	Inni
2001				
Wymiana szkolna	1098	570	528	–
Wymiana pozaszkolna	1335	642	556	137
2002				
Wymiana szkolna	1682	855	789	38
Wymiana pozaszkolna	932	425	372	135
2003				
Wymiana szkolna	1460	755	705	–
Wymiana pozaszkolna	925	445	394	86
2004				
Wymiana szkolna	1736	896	818	22
Wymiana pozaszkolna	1346	706	567	73
2005				
Wymiana szkolna	2314	1195	1119	–
Wymiana pozaszkolna	1894	1000	807	87
2006				
Wymiana szkolna	1945	999	946	–
Wymiana pozaszkolna	529	276	222	31

Ź r ó d ł o: sekretariat polski Euroregionu Nysa.

TABL. 4.29. PROJEKTY DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW POLSKO-NIEMIECKIEJ WSPÓŁPRACY MŁODZIEŻY W EUROREGIONIE NISSE-NISA-NYSA

Rok	Ogółem	Programy w Polsce		Programy w Niemczech	
		wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna	wymiana szkolna	wymiana pozaszkolna
OGÓŁEM	404	136	118	110	40
2001	59	13	22	14	10
2002	70	23	22	21	4
2003	62	20	22	17	3
2004	75	26	23	18	8
2005	78	29	21	20	8
2006	60	25	8	20	7

Ź r ó d ł o: sekretariat polski Euroregionu Nysa.

Barier współpracy

Wśród najistotniejszych barier współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego sekretariatu euroregionu wymienili:

- ☐ silne zbiurokratyzowanie procedur zarządzania funduszami,
- ☐ zbyt wiele instytucji pośredniczących w przyznawaniu i rozdzielaniu środków,
- ☐ zanik transgranicznych połączeń komunikacyjnych (PKP, PKS).

*Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)*

- ☐ polska część euroregionu stanowiła 43,7% powierzchni, czeska 21,2%, a niemiecka 35,1%,
- ☐ udział ludności po stronie polskiej wyniósł 35,2%, po stronie czeskiej 26,8%, a po stronie niemieckiej 38,0% ogółu ludności euroregionu,
- ☐ poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był najwyższy po stronie czeskiej,
- ☐ liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn była największa w części polskiej,
- ☐ struktura wiekowa ludności po stronie polskiej i czeskiej była bardzo podobna, natomiast po stronie niemieckiej udział ludności w wieku do 14 lat był wyraźnie niższy, a w wieku powyżej 65 lat zdecydowanie wyższy niż w pozostałych dwóch częściach euroregionu,
- ☐ przyrost naturalny osiągnął wartość dodatnią tylko w czeskiej części euroregionu; umieralność niemowląt była najwyższa w części polskiej, a najniższa w niemieckiej,
- ☐ saldo migracji, podobnie jak przyrost naturalny, tylko w części czeskiej było dodatnie, szczególnie wysoki odpływ ludności miał miejsce w części niemieckiej,
- ☐ udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej był wyższy po stronie niemieckiej niż po czeskiej (brak danych ze strony polskiej),
- ☐ po stronie niemieckiej udział gruntów ornych w użytkach rolnych był wyższy niż po stronie czeskiej, z kolei rolnictwo w części czeskiej charakteryzował wyższy odsetek łąk i pastwisk,
- ☐ intensywność ruchu turystycznego była wyraźnie wyższa po stronie polskiej niż po niemieckiej (brak danych dla strony czeskiej),
- ☐ liczba mieszkań przypadająca na 1000 osób była zdecydowanie najwyższa w niemieckiej części euroregionu, również powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę była w tej części znacznie wyższa niż w częściach polskiej i czeskiej,
- ☐ w 2006 roku po stronie czeskiej oddano do użytku najwięcej mieszkań – zarówno w przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw jak i na 1000 ludności,
- ☐ liczba ludności przypadająca na jedno kino najniższa była w czeskiej części euroregionu, a najwyższa w części polskiej.

TABL. 4.30. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
AREA AND POPULATION IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska ..... Polish	5595	584906	63,4	104,5	107,6
Czeska ..... Czech	2713	445016	86,3	164,0	105,2
Niemiecka ..... German	4497	630899	.	140,3	103,6

TABL. 4.31. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
Stan w dniu 31 XII
POPULATION BY AGE IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska ..... Polish	584906	15,1	71,6	13,3
Czeska ..... Czech	445016	15,1	71,8	13,1
Niemiecka ..... German	630899	10,4	65,8	23,8

TABL. 4.32. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji ^b <i>Net migration ^b</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants ^a</i>			
	na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>					
STRONA: PART:						
Polska ..... <i>Polish</i>	9,0	10,6	7,0	-1,6	5,5	-3,3
Czeska ..... <i>Czech</i>	10,5	9,8	3,9	0,7	5,5	3,0
Niemiecka ..... <i>German</i>	7,2	11,5	2,4	-4,3	4,0	-10,8

a Na 1000 urodzeń żywych. b Strona niemiecka – saldo migracji międzypowiatowych.

a *Per 1000 live births.* b *German part – interpowiats net migration.*

TABL. 4.33. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW ^a W CZESKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.
Stan w czerwcu
LAND USE ^a IN CZECH AND GERMAN PART OF NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006
As of June

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia ogółem w tys. ha Grand total area in thous. ha	W tym Of which		Powierzchnia użytków rolnych na 1 mieszkańca w ha Area of agricultu- ral land per capita
		użytki rolne ^b agricultural land ^b	las i grunty leśne ^b forests and forest land ^b	
		w % powierzchni ogółem in % of total area		
STRONA: PART:				
Czeska ..... Czech	271,3	39,9	48,1	0,24
Niemiecka ..... German	449,7	46,3	34,8	0,33

a Według granic administracyjnych. b Strona niemiecka – dane za rok 2004, stan w dniu 31 XII.

a *By administrative borders.* b *German part – data concern 2004, as of 31 XII.*

TABL. 4.34. **UŻYTKI ROLNE^a W CZESKIEJ I NIEMIECKIEJ CZĘŚCI EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**

Stan w czerwcu

AGRICULTURAL LAND^a IN CZECH AND GERMAN PART OF NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

As of June

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. ha <i>Total in thous. ha</i>	Grunty orne <i>Arable land</i>	Sady <i>Orchards</i>	Łąki i pastwiska <i>Meadows and pastures</i>
		w % ogółu użytków rolnych <i>in % of agricultural land</i>		
STRONA: PART:				
Czeska ..... <i>Czech</i>	108,3	43,7	0,7	49,3
Niemiecka ..... <i>German</i>	208,3	71,3	0,7	24,9

a Strona niemiecka – dane za rok 2004, stan w dniu 31 XII.

a German part – data concern 2004, as of 31 XII.

TABL. 4.35. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.***TOURIST TRAFFIC IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006*

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclegowe ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accommodated per 100 population^d</i>	Turyści zagraniczni korzystający z noclegów na 100 korzystających ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: PART:				
Polska ..... <i>Polish</i>	4,0	367,6	114,0	22,5
Czeska ..... <i>Czech</i>	8,4	.	.	.
Niemiecka ^e ..... <i>German^e</i>	2,3	239,9	85,8	4,7

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera. e Bez kempingów

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider. e Excluding camping sites.

TABL. 4.36. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA****W 2006 R.**^a

Stan w dniu 31 XII

*DWELLING STOCKS IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006^a**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Mieszkania <i>Dwellings</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa ^b <i>Average usable floor space^b</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>						
Polska ..... <i>Polish</i>	202878	2,9	0,8	68,9	23,9	346,9
Czeska ..... <i>Czech</i>	166925	2,7	1,0	48,7	18,3	376,9
Niemiecka ..... <i>German</i>	326808	1,9	0,5	74,1	38,4	518,0

a Strona czeska – dane ze spisu ludności, stan w dniu 1 III 2001 r. b Strona czeska – powierzchnia mieszkalna, tj. izby o powierzchni 8 m² i więcej oraz część powierzchni kuchni przekraczająca 12 m².

a The Czech part – results of the census, as of 1 III 2001. b Czech Part – living area: rooms with an area 8 m² and more and part of the floor of the kitchen having the area 12 m² and more.

TABL. 4.37. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.***DWELLINGS COMPLETED IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
<i>STRONA:</i> <i>PART:</i>			
Polska ..... <i>Polish</i>	847	1,4	263
Czeska ..... <i>Czech</i>	1061	2,4	433
Niemiecka ..... <i>German</i>	788	1,3	312

TABL. 4.38. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^{ab} W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^{ab} IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
STRONA: PART:		
Polska ..... <i>Polish</i>	167	3502
Czeska ..... <i>Czech</i>	115	3862
Niemiecka ..... <i>German</i>	137	4605

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów. b Strona czeska – dane za rok 2005.

a *Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.* b *Czech part – data concern 2005.*

Ź r ó d ł o: Strona niemiecka – Krajowa Izba Aptekarska

S o u r c e: German part – The National Chamber of Pharmacy.

TABL. 4.39. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE NEISSE-NISA-NYSA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN NEISSE-NISA-NYSA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
STRONA: PART:			
Polska ..... <i>Polish</i>	15	38993,7	16
Czeska ..... <i>Czech</i>	30	14803,4	46
Niemiecka ..... <i>German</i>	22	28677,2	62

Ź r ó d ł o: Strona niemiecka – dane o kinach pochodzą z Urzędu ds. Wspierania Kinematografii w Berlinie, a o muzeach z Urzędu ds. Muzealnictwa w Berlinie

S o u r c e: German part – the data on cinemas come from the Office of Supporting Cinematography in Berlin, and on museums from the Office of Museology in Berlin.

 Ważniejsze adresy**Sekretariaty Euroregionu Nysa****Strona polska:**

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa
ul. 1 Maja 57
58-500 Jelenia Góra
tel./fax
0048 75 7676470
0048 75 7676472
0048 75 6423 883
0048 75 6423 884
www.euroregion-nysa.pl
e-mail biuro@euroregion-nysa.pl

Strona czeska:

EUROREGION NISA
Tr. 1 máje 858/26
46001 Liberec III
tel. +42 048 5340976
fax +42 048 5340984
www.euroregion-neisse-nisa-nysa.org
e-mail i.huebnerova@arr-nisa.cz

Strona niemiecka:

Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE e. V.
Rathenaustraße 18 a
02763 Zittau
tel. 0049 3583 57500
fax 0049 3583 512517
www.euroregion-neisse-nisa-nysa.org
e-mail watterott@euroregion-neisse.de

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa

Strona polska

Gminy:

1. Bogatynia
2. Bolestawiec – m
3. Bolków
4. Gozdnicza
5. Gromadka
6. Gryfów Śląski
7. Janowice Wielkie
8. Jawor
9. Jelenia Góra
10. Jeżów Sudecki
11. Kamienna Góra – m
12. Kamienna Góra – w

13. Karpacz
14. Kowary
15. Leśna
16. Lubań – m
17. Lubawka
18. Lubomierz
19. Lwówek Śląski
20. Marciszów
21. Mirsk
22. Mściwojów
23. Mysłakowice
24. Nowogrodziec

25. Olszyna
26. Osiecznica
27. Paszowice
28. Piechowice
29. Pięńsk
30. Platerówka
31. Podgórzyn
32. Siekierczyn
33. Stara Kamienica
34. Sulików
35. Szklarska Poręba
36. Świeradów Zdrój

37. Świerzawa
38. Węglińiec
39. Wleń
40. Wojcieszów
41. Zawidów
42. Zgorzelec – m
43. Zgorzelec – w
44. Złotoryja – m
45. Złotoryja – w

Powiaty:

46. Bolestawiecki
47. Jaworski

48. Jeleniogórski
49. Kamiennogórski

50. Lubański
51. Lwówecki

52. Zgorzelecki
53. Złotoryjski

Inni członkowie:

54. Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego – członek wspierający

Strona czeska

Gminy:

1. Albrechtice v J.h.
2. Bedřichov
3. Bělá pod Bezdězem
4. Bělá u Semil
5. Benešov u Semil
6. Bezděz
7. Bílá
8. Bílý Kostel
9. Bílý Potok
10. Blíževčedly
11. Bozkov
12. Brniště
13. Bulovka
14. Černousy
15. Česká Lípa
16. Český Dub
17. Cetenov
18. Chotyně
19. Chrástava
20. Chřibská
21. Chuchelna
22. Čtveřín
23. Cvikov
24. Desná v Jiz. horách
25. Dětřichov
26. Doksy
27. Dolní Podluží
28. Dolní Poustevna
29. Doubice
30. Držkov
31. Dubnice
32. Frýdlant
33. Habartice
34. Hamr na Jezeře
35. Harrachov
36. Hejnice

37. Heřmanice
38. Hlávice
39. Hodkovice n. Mohelkou
40. Holany
41. Horní Podluží
42. Horní Rásnice
43. Hrádek nad Nisou
44. Hrubá Skála
45. Jablonec nad Nisou
46. Jablonné v Podještědí
47. Janov nad Nisou
48. Janův Důl
49. Jeřmanice
50. Jilemnice
51. Jindřichovice
52. Jiřetín p. Jedlovou
53. Jiřetín pod Bukovou
54. Jiřikov
55. Josefův Důl
56. Kamenický Šenov
57. Karlovice
58. Koberovy
59. Kobylky
60. Kořenov
61. Krásná Lípa
62. Krásný Les
63. Křižany
64. Krompach
65. Kryštofovo Údolí
66. Lázně Libverda
67. Liberec
68. Lipová u Šluknova
69. Lišný
70. Lobendava
71. Lomnice n. Popelkou
72. Loučnice

73. Lučany nad Nisou
74. Mařenice
75. Mařovice
76. Mikulášovice
77. Mimoň
78. Mírová p. Kozákovem
79. Mníšek
80. Nová Ves n. Nisou
81. Nová Ves u Chrástavy
82. Nové Město p. Smrkem
83. Noviny pod Ralskem
84. Nový Bor
85. Nový Oldřichov
86. Ohrázenice
87. Okrouhlá
88. Oldřichov v Hájích
89. Osečná
90. Paceřice
91. Paseky nad Jizerou
92. Pěnčín
93. Pěnčín u Jablonce
94. Pertoltice
95. Plavy
96. Polevsko
97. Příšovice
98. Proseč p. Ještědem
99. Prysk
100. Radčice
101. Radimovice
102. Rádlo
103. Radvanec
104. Ralsko
105. Raspenava
106. Rokytice n. Jizerou
107. Rumburk
108. Rybníště

109. Rychnov u Jabl. n. N.
110. Rynoltice
111. Semily
112. Šimonovice
113. Skalce u Č.L.
114. Sloup v Čechách
115. Šluknov
116. Smržovka
117. Soběslavice
118. Sosnová
119. Staré Křečany
120. Stráž nad Nisou
121. Stráž pod Ralskem
122. Stvolínky
123. Světlá p. Ještědem
124. Svijanský Újezd
125. Svojkov
126. Svor
127. Sychrov
128. Tanvald
129. Turnov
130. Varnsdorf
131. Velké Hamry
132. Velký Šenov
133. Vilémov
134. Višňová
135. Vlastibořice
136. Všelibice
137. Záhoří
138. Zahrádky u. Č.L.
139. Zákupy
140. Zásada
141. Žďár
142. Zdislava
143. Železný Brod
144. Zlatá Olešnice

Inni członkowie:

145. Regionální hosp. komora NISA
146. Sdružení pro Český ráj

Strona niemiecka

Powiaty:

1. Bautzen
2. Niederschlesischer Oberlausitzkreis
3. Löbau-Zittau
4. Kamenz

Miasta wydzielone (na prawach powiatu):

5. Görlitz
6. Hoyerswerda